

Edward Dembowski

PATRON I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCEGO DWUJĘZYCZNEGO W GLIWICACH

*„... ZNACIE CZŁOWIEKA, CO ZAPARŁ SIEBIE,
CO DLA OJCZYZNY, BRACI WOLNOŚCI,
PRZEBIEGŁ PÓŁ ŚWIATA O SUCHYM CHLEBIE,
WYRZEKŁ SIĘ ŻONY, DZIATEK, MIŁOŚCI,
CO MU WIATR ZESIEKŁ, WYCHUDŁE LICA,
CHLEBEM POWSZEDNIM CIERPIENIA, TROSKI:
UŚCISKIEM: STRYCZEK, GRÓB, SZUBIENICA? -
TO EMISARIUSZ EDWARD DEMBOWSKI,
CO ZA TO WSZYSTKO W CHWILI SKONANIA
CHCE TYLKO SŁYSZEĆ DZWON ZMARTWYCHWSTANIA.”*

*~ Władysław Ludwik Anczyc
Fragment wiersza “Emisariusz”*

„ROKU TYSIĄC OŚMSET DWUDZIESTEGO DRUGIEGO..DNIA
TRZYDZIESTEGO PIERWSZEGO MAJA..O GODZINIE DZIESIĄTEY Z
RANA..URODZIŁO SIĘ DZIECKO PŁCI MĘSKIEJ..KTÓREMU NADANO
IMIONA EDWARD MICHAŁ JÓZEF. DZIECIĘ TO SPŁODZONE IEST Z
MATKI JAŚNIE WIELMOŻNEJ JULII Z KOCHANOWSKICH
DEMBOWSKIEJ LAT DWADZIEŚCIA DZIEWIĘĆ MAJĄCEJ..Z OYCA ZAŚ
JAŚNIE WIELMOŻNEGO LEONA DEMBOWSKIEGO, POSŁA NA SEYM Z
POWIATU KAZIMIERSKIEGO..LAT TRZYDZIEŚCI TRZY MAJĄCEGO.”

~ Fragment metryki warszawskiej

Edward Dembowski urodził się 31 maja 1822 roku w Warszawie. Wywodził się ze szlacheckiej rodziny patriotów, której członkowie brali udział m.in. w konfederacji barskiej i powstaniu kościuszkowskim.

Był bardzo zdolnym i bystrym uczniem – mając 18 lat opanował wiedzę zarówno na poziomie gimnazjalnym jak i uniwersyteckim.

Ukochaną Dembowskiego była Aniela z Chtędowskich, córka znanego bibliografa i wydawcy Adama Tomasza Chtędowskiego. Z początku ojciec Edwarda - Leon Dembowski nie akceptował ich związku; aby go rozerwać, wystął Edwarda na półroczną wyprawę do zachodniej Europy. Ten jednak nie uległ wpływowi ojca - ożenił się z Anielą w 1841 roku. Z tego małżeństwa na świat przyszło troje dzieci: Julia, Edward i Czesław.

Dembowski był m.in. publicystą, filozofem, krytykiem literackim oraz znanym działaczem lewicy niepodległościowej w latach 40. XIX wieku.

W sferze ideologicznej przeciwstawiał się zarówno postawom konserwatywnym, jak i mistycznym prądom romantyzmu. W ich miejsce proponował praktyczną i aktywną działalność, zgodną z dążeniami ludu.

Wspierał m.in. emancypację kobiet, uwłaszczenie chłopów oraz powszechne równouprawnienie.

Dzięki swemu szlacheckiemu pochodzeniu, kontrastującemu z jego radykalnymi poglądami społecznymi, w czasie swojej aktywności polityczno-społecznej nazywany był „czerwonym kasztelanem”.

Z ruchem spiskowym młody Edward związał się na przełomie 1842 i 1843 roku. Latem 1843 roku usiłował wzniecić powstanie w Warszawie powołując się na plany nieistniejącego "Związku Rzemieślników", jednak spisek rozpracowano, a uczestników, poza Dembowskiem, aresztowano.

Dwa lata później, w 1845 roku został emisariuszem wielkopolskim do Galicji, mającym za zadanie koordynować przygotowania powstańcze.

Powstanie krakowskie było próbą ogólnonarodowego powstania, przeprowadzoną w Wolnym Mieście Krakowie w dniach od 21 lutego do 4 marca 1846 roku.

Rewolucjoniści wiedzieli, że, aby odnieść sukces w powstaniu, będą potrzebowali wsparcia ze strony chłopstwa. W zamian za pomoc obiecano m.in. przydzielenie im ziemi oraz utworzenie warsztatów narodowych. Jednak zamiar przyciągnięcia ich do powstania nie powiódł się, a chłopci, podburzeni przez Austriaków, jakoby planowane powstanie było skierowane przeciw nim, pod wodzą Jakuba Szeli dokonali rzezi na galicyjskiej szlachcie.

Nie wiedząc o rozpoczętej kilka dni wcześniej rzezi galicyjskiej, w nocy z 21/22 lutego rozpoczęło powstanie pod dyktatorstwem Jana Tyssowskiego. Dembowski formalnie pełnił funkcję sekretarza dyktatora, a jego głównym zadaniem było propagowanie powstania najniższym warstwom społecznym na obrzeżach Krakowa. W praktyce jednak stał się faktycznym przywódcą ruchu. Po przybyciu do Krakowa 24 lutego błyskawicznie zajął miasto i zwerbował oddział ochotników.

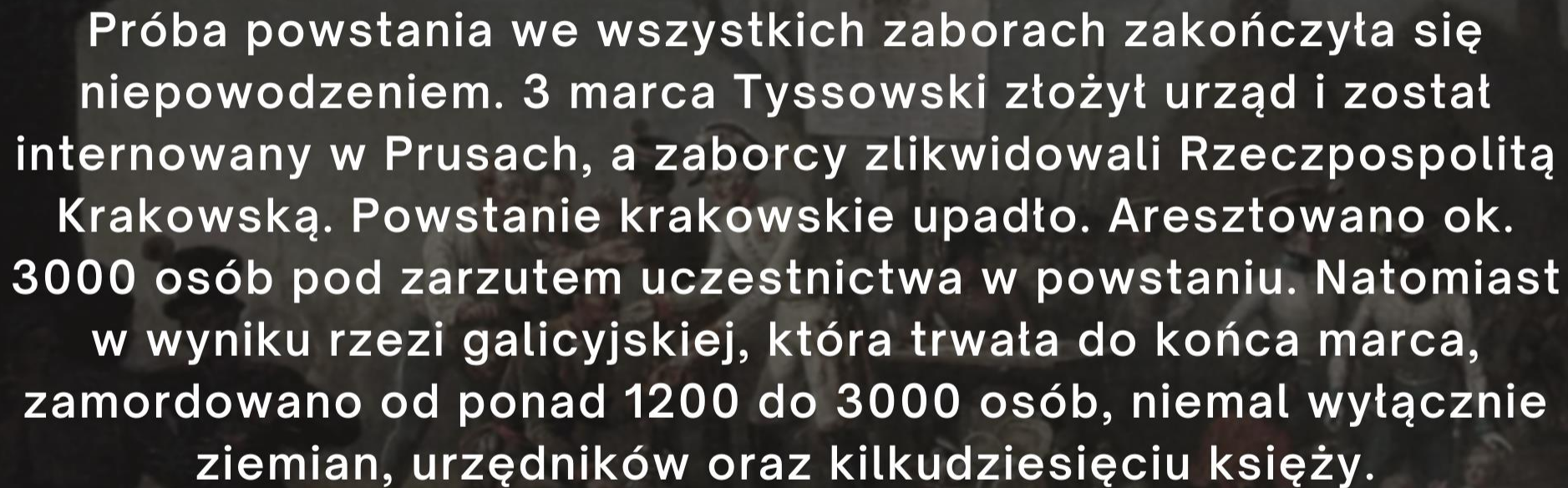
JAN TYSSOWSKI, DYKTATOR POWSTANIA

Na wieść o buncie przeciwko szlachcie, Edward Dembowski zorganizował procesję religijno-patriotyczną, mającą na celu przekonanie chłopów do poparcia powstania. Dnia 27 lutego po Mszy Św. w kościele Mariackim ruszyła procesja w kierunku Podgórza. Na jej czele szedł Dembowski z szablą w prawej, i krzyżem w lewej ręce. Procesja dotarła w okolice rynku podgórskiego, nie napotykając jednak po drodze chłopów. Mimo, iż procesja miała charakter pokojowy, na rynku w Podgórzu oddział austriackiego wojska otworzył ogień do jej uczestników.

Edward Dembowski zginął 27 lutego 1846 roku trafiony kulą i dobity bagnetem. Wraz z 28 innymi powstańcami został pochowany we wspólnej mogile na cmentarzu podgórskim.

Po jego śmierci przez pewien czas krążyły pogłoski, jakoby nie zginął i widywano go rzekomo w różnych częściach kraju oraz za granicą. Obecnie jego grób, jako jeden z niewielu na tym cmentarzu, wciąż otoczony jest stałą opieką.

Próba powstania we wszystkich zaborach zakończyła się niepowodzeniem. 3 marca Tyssowski złożył urząd i został internowany w Prusach, a zborcy zlikwidowali Rzeczpospolitą Krakowską. Powstanie krakowskie upadło. Aresztowano ok. 3000 osób pod zarzutem uczestnictwa w powstaniu. Natomiast w wyniku rzezi galicyjskiej, która trwała do końca marca, zamordowano od ponad 1200 do 3000 osób, niemal wyłącznie ziemian, urzędników oraz kilkudziesięciu księży.

Wokół Dembowskiego powstały dwie legendy: biała i czarna.

Według białej legendy, Dembowski był bohaterskim patriotą, walczącym o niepodległość i równość społeczną, gotowym ponieść śmierć za wyznawane ideały. Za życia był znany z wielokrotnych ucieczek policji i z nielegalnego przekraczania granic między zaborami; nic dziwnego więc, że po jego śmierci krążyły o nim przeróżne plotki.

Czarna legenda natomiast przedstawia go jako szalonego i nieodpowiedzialnego komunistę, który wzniecił powstanie z góry skazane na klęskę. Osądza się go również jako współwinnego rabacji galicyjskiej. Jego postać była wykorzystywana propagandowo w czasach PRL-u, jako symbol bogacza zrywającego ze swoim środowiskiem, głoszącego hasła pokrewne komunistom.

Dziękuję za uwagę

ALICJA PIEKACZ IIIIC

ODNIESIENIA:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Edward_Dembowski

<http://www.lo1.gliwice.pl/o-szkole/patron/>

https://pl.wikipedia.org/wiki/Powstanie_krakowskie

https://pl.wikipedia.org/wiki/Rze%C5%BA_galicyjska

<https://vod.tvp.pl/video/marzyciele,edward-dembowski-smierc-na-podgorzu,37315880>

Szkolna prezentacja o Edwardzie Dembowski

